

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност *доцент* в област на висше образование
2.1. Филология (Български език – История на българския език), обявен в ДВ, бр. 55 от
28.06.2024 г.

Кандидат: гл. ас. д-р Гергана Руменова Ганева

Автор на становището (член на НЖ): дфн Марияна Цибранска-Костова, професор в
Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

Със заповед на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ № РД 38–423 от 15.07.2024 г. съм определена за член на НЖ и автор на становище по откритата процедура за заемане на академичната длъжност *доцент* в Катедрата по кирилometодиевистика с единствен кандидат **гл. ас. д-р Гергана Руменова Ганева**. Кандидатката отговаря на минималните национални изисквания в областта и е представила пълния обем необходими документи. Предварителна предпоставка за участието в конкурса е придобитата докторска степен през 2012 г. с дисертационен труд на тема *Глаголната суфиксация в историята на българския език с оглед на изграждането на видовата опозиция* и научен ръководител проф. дфн Ана-Мария Тотоманова. Гергана Ганева е главен асистент в Катедрата по кирилometодиевистика от 2013 г., т.е. вече повече от десет години. Бих искала специално да отбележа, че съм запозната с нейните научни занимания още от времето, когато тя работеше в Института за български език (2011–2013), както и с темата на нейната дисертация. Открояваща се особеност в научния ѝ профил е участието в редица научноизследователски проекти като сътрудник и административно лице, което обогатява цялостната кандидатура в настоящия конкурс. Ще се спра на трите, според мен най-важни аспекта в оценката на кандидатката – научната продукция, проектната и преподавателската дейност.

По първия критерий кандидатката е представила за рецензиране 14 публикации, от които две монографии, както и списък с общо 41 цитирания. След защитата на дисертационния труд гл. ас. Ганева оставя вярна на интересите си към глаголната система на българския език и диахронните промени в нея. Това проличава от представения публикуван хабилитационен труд *Модални значения възможност и вероятност в българската езикова история*. УИ "Св. Климент Охридски", София, 2023, 206 стр., който

според представените публикации е апробиран в две статии: *Изразяване на контрафактично условно значение (върху материал от Книгата Григорий Цамблак)* от 2021 г. и *Значения и употреби на глаголите *люци* и *възлюци* (XIV – началото на XV в.)* от 2022 г. Едва ли мога да споделя всички въпроси, които той повдигна у мен, но ще открия приносите му. Подобни изследвания продължават да са рядкост в медиевистичните среди и неслучайно авторката прави непрекъсната връзка между синхронните и дихронните изследвания. Демонстрира подходящо съчетаване на традиционни описателни и модерни подходи. Това бе особеност още на дисертацията ѝ и заслужава пълно одобрение, защото историческите явления трябва да излязат от схоластичните рамки и от начина на проучване от преди повече от 50 години. Тя се опира на западни изследователи и подобаващо представя българския езиковедски опит (Г. Герджиков, Р. Ницолова, Кр. Алексова, Е. Търпоманова и др.). Фиксирането върху условното наклонение и модалните употреби на бъдеще време за изразяване на възможност и вероятност е дало ясна насока на труда и е позволило задълбочено осмисляне на отделните явления. Намирам, че е заявен подходящ избор на източници, макар и малък брой на фона на потенциалните такива, а още по-ценното за мен е, че авторката е участник в редица научни проекти, довели до този избор – например сайта *Cyrrillomethodiana* или Речника на езика на Патриарх Евтимий. Така практически изследването ѝ е корпусно базирано и допълнено с още източници основно от Търновската книжовна школа и дамаскините, а хронологически е разположено между Троянската притча и Свищовския дамаскин. Препоръчвам на авторката в бъдеще при анализа на потенциални презумптивни форми от типа *ще да е бил* да се задълбочи в повече късни паметници от края на 18. – 19. век и дори в книжнината на българите католици на павликянски диалект от южен тип, където има голяма вариантност в изразяване на категорията бъдеще време. Именно в това е приносът – осмислянето на отделните значения на дадена морфологична категория, която понякога не се е променила във формално отношение от старобългарски до днес (например кондиционалът, като изключим архаичното формообразуване с *бимь*), но е натоварена с доста богата семантична функционалност. В други случаи има липси в историческия материал как се развива една категория, например простото условно наклонение, чиято просторечна и разговорна маркировка вероятно задържа писмените фиксации. Така че д-р Ганева е търсила съзнателно и целенасочено да попълни данните с надеждни примери. Интересни ми бяха наблюденията върху условни конструкции в

аподозис и протазис, рядко и в двете (А когы бих' видѣла, пожл си Еленж ц(а)р(и)цж и идешъ, то пакы ѓмолила бих' вилж, та бихж твои корабле потонжле), като според мен си струва да се разсъждава върху ролята на силно маркирания съюз за условие *аще* > *ако* в повечето примери от по-ранна епоха и въвеждането впоследствие на много повече съюзна вариантност, довела до промени във вида на подчинените обстоятелствени изречения. Периферните средства и особено лексикалните модификатори допълват цялостната представа за начините за изразяване на модалност. „Обстоятелственият фон“ на изказването спрямо действието в главното изречение безспорно има значение за развиване на семантиката на епистемичната модалност. Затова и според мен е могло да се разширят малко наблюденията върху емфатичната употреба на *давъно* – *дано*, понеже като съюз и частица изразява съмнение, несигурност, пожелателност за сбъдване на нещо и т.н. (давнó бѣ дáль богъ да го полѹчим). Другата важна глава на труда върху модалните глаголи и перифрастичните конструкции с *кѹти* и *имѹти* също заслужава подобаващо внимание с аналитичността си. Крайните изводи доколко основни теоретични постановки за модалността са приложими към българската езикова диахрония, за връзката между промените в темпоралната система и системата на модалността и др., са премерени и убедителни. Държа да подчертая, че хабилитационният труд е изцяло с фундаментален научен характер.

Втората монография в процедурата на тема *История на граматическите основи*. София, 2018 прецизно дефинира понятията темпорални гласни, видови суфикси, словообразователни наставки, за да проследи развоя на категориите вид и време. В нея се доразвиват тезите, заложи в дисертационния труд, за езиковата типология и особено за ролята на аглутинативната афиксация. Разгледани са прегрупирането на спреженията в историята на българския глагол, имперфективацията, отименните глаголи с наставка -н -.

Специално място в научните публикации на д-р Ганева заемат наблюденията ѝ върху интегрирането на старобългарския език и текстове в дигитална среда под формата на електронни корпуси и инструменти за обработка. Те изцяло са следствие от участието на кандидатката в няколко водещи проекта на СУ под ръководството на проф. А-М. Тотоманова и са ѝ дали възможност да натрупа безценен опит. Общият брой на проектите, в които е взела участие гл. ас. Ганева, е 14, от тях 5 посветени на дигиталните технологии и културноисторическото наследство. Те обединиха изследователи от различни институции,

създадоха дискуссионна среда и дадоха своите резултати в платформата Cyrillomethodiana, поредица трудове и др. В статията *Старобългарският език и компютърната лингвистика* от 2018 г. авторката представя структурата и оперативните възможности на електронната система hist.dic, параметрите на историческия речник в нейните рамки и на електронния граматичен речник на старобългарски от IX до XV в. Последният се оформя като отделен съавторски продукт на Г. Ганева, А. Тотоманова и Т. Славова. В него под формата на електронни таблици авторката е разработила глаголите и финитните форми. Най-съществената част от проблемите на системата hist.dic намират по-широка популяризация на английски език в Scopus индексиранията статия *Electronic Diachronic Corpus and Dictionaries of Old Bulgarian* (Studia Ceranea. Journal of the Waldemar Ceran Research Centre for the History and Culture of the Mediterranean Area and South-East Europe, 8/2018, pp. 111–119). Едно от последните големи постижения на корпусната старобългаристика у нас и в частност на историческата лексикография е изработеният изцяло с модерен софтуер *Речник на езика на Патриарх Евтимий*, в който Гургана Ганева взема участие със съставителството на статиите от букви Ф, Х, Ц, Ч (по мои наблюдения става въпрос за около 182 статии от втория том, издаден през 2020 г.).

Допълнителни факти към изброеното са участията на д-р Гургана Ганева с доклади в 22 научни конференции и преподавателската работа като водещ на семинарни занятия по дисциплината *История на българския език*, в рамките на която е разработен и съавторският продукт *Интерактивен практикум към електронен курс „История на българския език“*.

Като имам предвид високото ниво на рецензираните материали и цялостната научна, научно-организационна, проектна и преподавателска дейност на кандидатката, смятам, че участието ѝ в конкурс за заемане на академичната длъжност *доцент* напълно отговаря на изискванията за академично развитие според ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“. Поради това гласувам положително **гл. ас. д-р Гургана Рүменова Ганева** да бъде избрана на академичната длъжност **доцент** в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (Български език – История на българския език).

Дата: 01.10.2024 г.

Изготвил становището:

София

/ проф. дфн Марияна Цибранска-Костова/

